

PUBLIEKSVERSIE

Doorlopende leerroutes in Amsterdam

Een verkenning van bestaande en in ontwikkeling zijnde
doorlopende leerroutes vmbo-mbo in Amsterdam

2021

I. Samen leren, samen werken

Voor een succesvolle doorstroom naar het mbo en het tegengaan van schooluitval werken het vmbo en mbo samen aan onderwijsprogramma's die naadloos in elkaar overlopen. Deze manier van werken heet een doorlopende leerroute. Dit biedt jongeren de kans om eerder kennis te maken met de beroepspraktijk. Daarbij versoepelt het de overgang tussen het vmbo en het mbo.

Invoering Wet doorlopende leerroutes

Om de harde knip tussen het vmbo en het mbo te voorkomen is per 1 augustus 2020 de Wet 'doorlopende leerroutes vmbo-mbo' van kracht. De wet biedt vmbo-scholen en mbo-instellingen de mogelijkheid om een gezamenlijk onderwijsprogramma op te stellen. In de wet zijn kennis en inzichten van eerdere experimenten met doorlopende leerroutes opgenomen.

De Wet 'doorlopende leerroutes vmbo-mbo' definieert een doorlopende leerroute als een onderwijstraject waarin leerlingen zowel het vmbo-diploma als het mbo-diploma op niveau 2, 3 of 4 halen. Voor doorlopende routes vanuit de vmbo basisberoepsgerichte leerweg is het ook mogelijk om het vmbo-diploma achterwege te laten en direct te werken aan het behalen van een startkwalificatie op mbo-niveau 2.

Het Rijk beoogt met doorlopende leerroutes:

- De doorstroom van jongeren uit het vmbo naar het mbo te verhogen.
- Het aantal jongeren dat een startkwalificatie behaalt te vergroten.
- De inhoudelijke aansluiting tussen het onderwijs in het vmbo en het mbo te verbeteren.
- Het onderwijs efficiënter te organiseren.
- De opleidingsduur voor zover mogelijk te verkorten.
- Het aantal voortijdig schoolverlaters verder terug te dringen.
- De aansluiting van het beroepsonderwijs op de arbeidsmarkt te verbeteren.

Verkenning stand van zaken Amsterdam

Het Samenwerkingsverband voortgezet onderwijs Amsterdam-Diemen heeft – gefinancierd vanuit de Amsterdamse MBO-Agenda – verkend wat de stand van zaken is ten aanzien van doorlopende leerroutes in Amsterdam. In deze publicatie vindt u een samenvatting van de uitkomsten van deze verkenning.

2. Amsterdamse praktijken

Variatie in de reikwijdte van de samenwerking

In Amsterdam startten het Montessori Lyceum Oostpoort en het Calvin College in 2008 met experimenten met doorlopende leerroutes. Inmiddels hebben deze scholen ruim twaalf jaar ervaring. De doorlopende leerroutes maken dan ook onderdeel uit van het reguliere onderwijsaanbod van deze scholen. De laatste jaren zijn ook op andere scholen vormen van doorlopende leerroutes ontstaan of in ontwikkeling.

Vormen van doorlopende leerroutes

Binnen de regio Amsterdam kennen we drie verschillende vormen van doorlopende leerroutes:

- **Geïntegreerde routes:** leerlingen volgen een volledig geïntegreerd vmbo-mbo-onderwijsprogramma en er is sprake van één curriculum.
- **Gestapelde routes:** leerlingen kunnen soepel doorstromen naar een aansluitende mbo-opleiding. Het vmbo-programma houdt rekening met de mbo-vervolgopleiding, maar start niet eerder met het aanbieden van onderdelen van de mbo-opleiding. Er is sprake van twee aparte op elkaar aansluitende curricula.
- **Gedeeltelijke routes:** trajecten waarin leerlingen tijdens hun vmbo-opleiding een beperkt aantal programmaonderdelen van een mbo-opleiding volgen ter voorbereiding op of als kennismaking met deze mbo-opleiding.

In figuur 1 op de volgende bladzijde zijn de bestaande of in ontwikkeling zijnde doorlopende leerroutes in Amsterdam weergegeven.

Figuur 1 Verspreiding doorlopende leerroutes naar type route, schooljaar 2020-2021.

Focus binnen de routes

In de stad is er een redelijke verdeling van doorlopende leerroutes. Met uitzondering van de stadsdelen Centrum en West zijn in alle stadsdelen doorlopende leerroutes actief of in ontwikkeling. Als we inzoomen op het uitstroomniveau van de doorlopende leerroutes of de betreffende studierichtingen, ontstaat een minder divers beeld. De doorlopende leerroutes in de stad zijn met name ingericht voor trajecten richting mbo 2-opleidingen en (nog) niet of nauwelijks op mbo 3 of 4. Zie figuur 2.

De doorlopende leerroutes richten zich op een beperkte diversiteit in studierichtingen. Met name de opleiding Verkoper/Handel en opleidingen uit het mbo-kwalificatiedossier dienstverlening: Helpende Zorg en Welzijn, Facilitair medewerker en Sport en Recreatie bieden de doorlopende leerroutes aan (zie figuur 3).

Figuur 2 Verspreiding doorlopende leerroutes naar uitstroomniveau, schooljaar 2020-2021.

Figuur 3 Verspreiding doorlopende leerroutes naar opleidingsrichting, schooljaar 2020-2021.

3. Geïntegreerde routes in Amsterdam

Het aanbieden van een volledig gezamenlijk curriculum is lastig te realiseren. Toch bieden in Amsterdam vo-scholen en mbo-instellingen vooral deze geïntegreerde variant aan. Het onderwijsprogramma binnen deze leerroutes kent een gelijke opbouw. Leerlingen benutten leerjaar 3 als een oriënterend jaar. Daarna maken leerlingen de keuze om wel of niet in te stromen in de doorlopende leerroute en/of welke specifieke uitstroomrichting ze gaan volgen. Waar mogelijk ronden de leerlingen in dit leerjaar hun vmbo-vakken af. Het overige vmbo-programma ronden de leerlingen in leerjaar 4 af. Ook krijgen de leerlingen vanaf leerjaar 4 het mbo-curriculum aangeboden. In leerjaar 5 ronden de leerlingen hun mbo-opleiding af. De opleiding stimuleert en begeleidt de leerling bij het maken van een vervolgstap. Leerlingen lopen zowel in leerjaar 4 als 5 kwalificerende stages.

Figuur 4 Opbouw onderwijsprogramma geïntegreerde leerroutes.

In de praktijk maken scholen verschillende keuzes als het gaat om:

- de uitvoering van het mbo-onderwijs: door vo- of mbo-docententeam;
- de locatie van het mbo-onderwijs: op de vo- of mbo-locatie;
- de instroom van leerlingen: wel of geen selectie van leerlingen;
- het vmbo-diploma: wel of niet achterwege laten.

Aan alle geïntegreerde leerroutes in de stad liggen formele samenwerkingsovereenkomsten ten grondslag. Daarin zijn afspraken tussen de vo-school en mbo-instelling vastgelegd zoals over bijvoorbeeld de aansturing, inrichting en organisatie van de leerroute. Ook zijn werkafspraken vastgelegd over zaken als de inschrijving van leerlingen, de administratie van onderwijsresultaten, de eventuele overheveling van onderwijsmiddelen en de registratie van absentie en schooluitval.

4. Gestapelde en gedeeltelijke leerroutes in Amsterdam

Naast de intensieve vorm van samenwerking in de geïntegreerde leerroutes zijn in Amsterdam ook andere – minder vergaande – samenwerkingspraktijken ontstaan. We maken hierbij een onderscheid tussen gestapelde en gedeeltelijke leerroutes.

Gestapelde leerroutes

Gestapelde routes bestaan uit op elkaar aansluitende, maar gescheiden vmbo- en mbo-onderwijsprogramma's. Opleidingen voor een specifiek beroepenveld, de vakcolleges, kiezen vaak deze vorm van samenwerking. Hoewel leerlingen na het behalen van hun vmbo-diploma op deze scholen kunnen doorstromen naar een mbo-opleiding van hun keuze, bereiden de vakscholen leerlingen in principe voor op een aansluitende vervolgopleiding in het mbo. De inrichting van bijvoorbeeld de vmbo-keuzevakken of het aanbieden van versnellingsmogelijkheden in de aansluitende mbo-opleiding bevordert deze aansluiting.

In de praktijk blijkt 50% of meer van de leerlingen daadwerkelijk door te stromen naar een aansluitende mbo-opleiding. We constateren dat er ruimte is om de voordelen van deze gestapelde leerroutes meer te benutten. Bijvoorbeeld door het aanbieden van dubbel kwalificerende keuzevakken/-delen of het stimuleren van collegiale samenwerking tussen het vo- en mbo-docententeam.

Gedeeltelijke leerroutes

In de gedeeltelijke leerroutes vindt de samenwerking op enkele programmaonderdelen plaats. Deze vorm van samenwerking staat in Amsterdam in de kinderschoenen. Het gaat hier met name om vo-scholen die momenteel in het kader van de nieuwe leerweg werken aan samenwerking met het mbo. Sinds november 2020 ontvangen vier Amsterdamse vo-scholen subsidie om te starten met pilots van de nieuwe leerweg. In de pilots richten de scholen zich op:

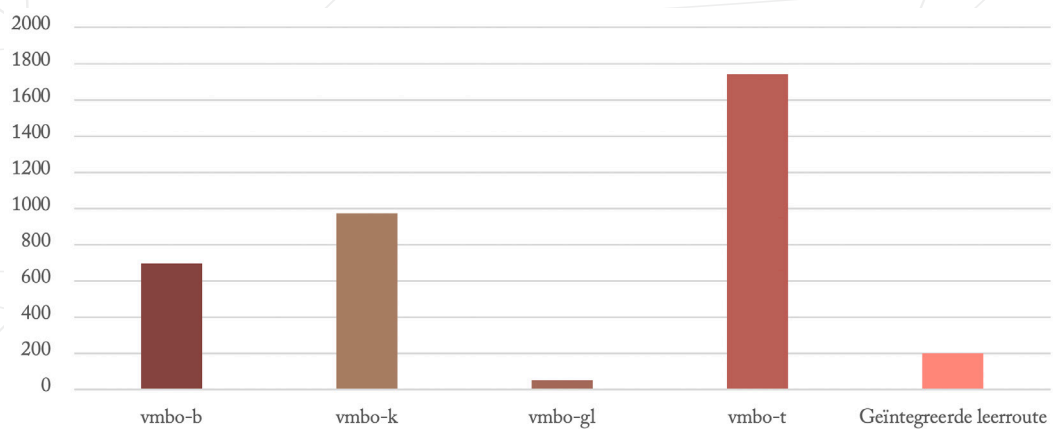
- het ontwikkelen van een praktijkgericht programma;
- netwerkontwikkeling met het bedrijfsleven en maatschappelijke instellingen;
- het opzetten of intensiveren van samenwerking met het mbo.

In het schooljaar 2021-2022 starten de pilotscholen met het daadwerkelijk aanbieden van de praktijkgerichte programma's. Dan zal meer duidelijk worden over de wijze waarop deze gedeeltelijke leerroutes in de praktijk vorm krijgen.

5. Resultaten van doorlopende leerroutes in Amsterdam

Aantal leerlingen dat doorlopende leerroute volgt is beperkt

In totaal bieden van de 41 vmbo-scholen in Amsterdam 12 scholen een geïntegreerde, gestapelde of gedeeltelijke leerroute aan of ontwikkelen deze. Jaarlijks starten ruim 200 leerlingen met een geïntegreerde leerroute. Het gaat om leerroutes naar mbo-niveau 2 en daarmee grotendeels om vmbo-basisleerlingen. Naar schatting volgt ruim een kwart van de vmbo-basisleerlingen in de stad een geïntegreerde leerroute. (Zie grafiek 1.) Op de overige vmbo-niveaus is nog veel te winnen.

Grafiek 1. Aantal vmbo-leerlingen in leerjaar 4 (peildatum 2019, DUO) per niveau en afgezet tegen het aantal leerlingen in leerjaar 4 van de geïntegreerde leerroutes (peiljaar 2020, schatting).

Goede leeropbrengsten binnen de geïntegreerde leerroutes

Het Calvin College en het Montessori Lyceum Oostpoort realiseren zeer goede opbrengsten. Beide scholen bieden al jaren geïntegreerde leerroutes aan. Jaarlijks haalt ruim 90% van de leerlingen hun mbo 2-diploma. Dit is bij reguliere niveau 2-opleidingen in de stad ongeveer 65%. Daarbij stroomt op beide scholen meer dan 90% van de leerlingen door naar een mbo-niveau 3- of 4-opleiding. Het uitvalpercentage is ongeveer 5% en daarmee lager dan het gemiddelde voor niveau 2-opleidingen in de Amsterdamse RMC-regio (11,5% in 2018-2019).

Geleerde lessen

Hoewel de geïntegreerde leerroutes elk hun eigen insteek kennen, zijn er verschillende overkoepelende lessen te trekken uit de praktijken.

- **Bestuurlijk draagvlak en doorzettingsmacht**

Het inrichten van een geïntegreerde leerroute is ingrijpend en vraagt behalve inzet van de onderwijsteams ook bestuurlijk draagvlak. Een goed uitgewerkte samenwerkingsovereenkomst is in dit kader een belangrijk startpunt. Ook in de verdere uitwerking van een route en bij het maken van richtinggevend keuzes zijn bestuurlijke dekking en doorzettingsmacht noodzakelijk.

- **Programma-/projectsturing**

De ontwikkeling van een geïntegreerde leerroute is complex en intensief en vraagt vaak veel capaciteit. Tijdelijke projectleiding is noodzakelijk. De praktijk laat zien dat het efficiënt en effectief kan zijn om aansluiting te zoeken bij al bestaande doorlopende leerroutes en gebruik te maken van de daar al ontwikkelde werkafspraken.

- **Samenwerking en collegiale uitwisseling**

Samenwerking is niet vanzelfsprekend. De visie en cultuurverschillen tussen het vmbo en mbo kunnen groot zijn. Gezamenlijk investeren in dialoog, informatie-uitwisseling en training heeft in de bestaande praktijken bijgedragen aan de totstandkoming van de routes. Het centraal stellen van de behoeften van leerlingen en de toegevoegde waarde die de routes voor hen kunnen bieden, helpt om de samenwerking op koers te houden.

- **Concrete financiële afspraken**

De ervaring in Amsterdam leert dat het maken van afspraken over eventuele overdracht van financiële middelen een van de grootste struikelblokken is. In Amsterdam is een rekenmodel ontwikkeld. Meerdere geïntegreerde leerroutes gebruiken dit inmiddels.

- **Schaalgrootte**

Om een doorgaande leerroute kostendekkend te kunnen aanbieden is een minimumaantal leerlingen vereist. Als er in de praktijk niet voldoende leerlingen deelnemen, kan het samenvoegen van klassen of leerjaren een oplossing zijn. De geïntegreerde leerroutes kiezen vaak voor een beperkt aantal (brede) uitstroomrichtingen. Dit gaat ten koste van de keuzevrijheid van leerlingen: ze kunnen niet in elke gewenste richting een doorlopende leerroute volgen. De keuze voor brede niveau 2-opleidingen biedt de leerlingen na het behalen van dit diploma wel de mogelijkheid om divers door te stromen naar een vervolgopleiding.

Benieuwd naar het hele rapport over doorlopende leerroutes in Amsterdam? Vraag dit op via info@swvadam.nl.

Bijlmerdreef 1289/2, 1103TV Amsterdam